

СЕКЦІЯ 20

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД, СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ТА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ АТО

Керівники секції: полковник О.В. Кудренко;
д.соц.н. проф. полковник Ю.А. Калагін
Секретар секції: к.юр.н. майор А.А. Бабич

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

О.В. Кудренко¹; В.В. Монастирський², А.А. Бабич², к.юр.н.

¹Командування Повітряних Сил Збройних Сил України

²Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Важливе місце у підготовці курсантів, які навчаються за спеціалізацією "Виховна та соціально-психологічна робота у підрозділах, на кораблях (за видами Збройних Сил)" займає їх участь у тактичному (тактико-спеціальному) навчанні на випускному курсі.

Під час навчань майбутні офіцери на посадах заступників командирів підрозділів з морально-психологічного забезпечення закріплюють практичні навички з організації і проведення заходів морально-психологічного забезпечення застосування підрозділів Повітряних Сил та ППО Сухопутних військ у ході оборонних дій під час проведення антитерористичної операції.

Під час участі у етапах навчань, які за задумом максимально наближені до реалій сучасного бою курсанти практично відпрацьовують наступні навчальні питання:

- оцінка морально-психологічного стану особового складу підрозділу та прогнозування динаміки його можливих змін;
- аналіз психологічних умов виконання підрозділом бойових завдань, прогнозування можливого їх впливу на морально-психологічний стан підрозділу та поведінку особового складу, визначення його психічної стійкості та психологічної готовності до виконання завдань за призначенням;
- організація та проведення внутрішньо-комунікаційної роботи серед особового складу підрозділу;
- організація та проведення психологічного супроводу діяльності підрозділу;
- організації та проведення заходів щодо захисту від негативного інформаційно-психологічного впливу противника на особовий склад підрозділу.
- організація і проведення заходів морально-психологічного забезпечення бойового чергування;
- організація і проведення заходів морально-психологічного забезпечення маршруту підрозділу;
- організація і проведення заходів морально-психологічного забезпечення підготовки та ведення бойових дій підрозділів ППО СВ.

Відпрацювання курсантами запропонованих питань навчань дає можливість фундаментально закріпити знання з практичної роботи щодо формування, підтримання і поновлення морально-психологічного стану підлеглого особового складу в умовах сучасного бою.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ГЕНДЕРУ У ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ІМЕНІ ІВАНА КОЖЕДУБА

Ю.А. Калагін, д.соц.н.

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Початок дослідження проблем гендеру на кафедрі психології та педагогіки відбувся у 1999 році з дослідження соціалізації жінок-військовослужбовців. Було показано, що для дівчат як й для хлопчиків характерний прагматичний підхід до вступу до ВНЗ, але вони раніше визначаються з планами у житті. Вже наприкінці другого курсу дівчата мають чітке уявлення про майбутнє самостійне життя, пріоритети.

У подальшому увага дослідників була зосереджена:

По-перше: на проблемах гендерних аспектів типологізації особистості. Було показано, що сьогодні в Збройних Силах України переважає тип особистості військовослужбовців-жінок, який характеризується балансом професійного та соціального компонентів в структурі соціально-професійного потенціалу особистості. Такий тип особистості військовослужбовця, на нашу думку, відповідає повною мірою типу армії України XXI сторіччя.

По-друге: на проблемах мотивація військової служби. Було показано, що матеріальна складова мотивації вибору військової служби у 2013 році була домінуючою. Але не менш важлива й духовна складова – можливість служити Україні, тобто патріотична складова мотиваційної сфери військовослужбовців.

По-третє: на проблемах гендерних стереотипів військовослужбовців. Було показано, що в основному військовослужбовці-чоловіки дотримуються патріархальних гендерно-детермінованих стереотипів. Разом з цим у збройних силах має місце поширення гендерно-детермінованих стереотипів, які структурували військовою діяльність на чоловічу і жіночу. Поширюється і гендерно-недетерміновані стереотипи стереотип, що заперечують виділення у військовій діяльності відмінностей для чоловіків і для жінок.

Продовжується дослідження гендерного балансу у військової науці.

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ – УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

С.Б. Сиротенко¹; Р.Ю. Зоркін²

¹Генеральний штаб Збройних Сил України

²Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Досвід всіх без винятку збройних конфліктів показує, що лівова частка людських втрат відбувається не на полі бою, а вже після бойових дій – внаслідок самогубств, внутрішніх конфліктів, пияцтва.

З початку війни на сході України, військові завдання в зоні АТО виконували майже 300 тисяч бійців. Тож наразі необхідно зробити все можливе, щоб вони отримали належну психологічну «поствоєнну» реабілітацію.

В Україні проблема реабілітації військовослужбовців дуже нагальна, бо це – бомба сповільненої дії. Бойові посттравматичні розлади даються взнаки у більшості бійців-учасників АТО.

Однією з важливих форм соціальної підтримки ветеранів та інвалідів військових конфліктів є психологічна реабілітація за допомогою спеціалізованих психотерапевтичних послуг. Саме тому, ефективне функціонування системи соціально-психологічної реабілітації захисників розглядається одним з пріоритетів соціальної політики в державі.

Окремою проблемою є нестача професійно підготовлених кадрів – військових психологів та той факт, що й самим військовим після повернення з АТО в принципі буває складно звернутися до психолога. Насамперед, це пов'язане зі страхом бути осудженим в суспільстві, так ніби в цьому є якийсь сором та у вкрай низькому ступені довіри українських військових саме до «кабінетних» психологів, які навряд чи до кінця розуміють реалії бойових дій.

Нажаль сьогодні здебільшого психологічна допомога різної якості надається в місцевих ветеранських об'єднаннях та громадських організаціях.

У Міністерстві оборони України також дуже добре розуміють масштаб проблеми реабілітації військовослужбовців – учасників АТО. За рішенням Міністра оборони України у Збройних Силах України створена система надання психологічної допомоги та реабілітації як в районі виконання бойових завдань військовими частинами, так і в районах відновлення безздатності або пунктах постійної дислокації.

Паралельно із загальнодержавними заходами в системі психологічної реабілітації, які здійснюються під координацією Міністерства соціальної політики України, триває робота зі створення мережі регіональних центрів психологічної реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України, які підпорядковуватимуться Міністерству оборони України.

З кожним днем продовження тривалості антитерористичної операції на Сході нашої країни кількість ветеранів зростає, а отже питання реабілітації військовослужбовців в нашій державі дедалі набуватиме актуальності.

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

В.В. Лук'яненко; К.О. Яндола

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Одним із актуальних завдань розвитку сучасної військової освіти є удосконалення освітнього процесу шляхом застосування різного роду новітніх технологій та методів. Новітні технології дозволяють перетворювати об'єкт навчання на суб'єкт, переходити від когнітивного підходу до діяльнісного, підвищуючи тим самим мотивацію до опанування професійних знань, навичок, вмінь та набуття необхідних компетентностей, а також нівелюючи недоліки застосування традиційних форм та методів навчання. Серед актуальних методів інтенсифікації навчального процесу слід зазначити методи критичного мислення.

Критичне мислення спонукає до формулювання власної думки шляхом осмислення досвіду, спираючись на логіку та аргументи, вибудовуючи при цьому ланцюг доказів та відчуваючи нерозривний зв'язок власних принципів і вчинків. Застосування критичних методів в навчальному процесі сприяє формуванню професійних компетентностей майбутніх офіцерів: здатність розглядати ідеї з багатьох точок зору, аналізувати та формулювати обґрунтовані висновки, вміння керувати підлеглими в умовах повсякденної служби та у випадках загострення ситуації тощо.

Серед методів критичного мислення слід зазначити наступні: номінальних груп, синектики, Дельфі, сенкан, діаграма Ісікави, шість капелюхів, ПРЭС, INSERT та інші. Перелічені методи можуть застосовуватися як самостійно (для опрацювання певних питань та вирішення ситуацій), так і бути складовою частиною тренінгових програм.

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ НЕВРАЗЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

В.А. Кротюк¹, к. філос. н., доц.; Є.Г. Староконь², к.психол.н., доц.

¹Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

²Житомирський військовий інститут ім. С.П. Корольова

Забезпечення інформаційно-психологічної безпеки особового складу, захист військ від інформаційно-психологічного впливу (ІПсВ) противника є одним із головних завдань морально-психологічного забезпечення бойових дій, прямим обов'язком командирів і органів управління всіх рівнів. Його складовими є прогнозування, профілактика, зрив і ліквідація наслідків ІПсВ противника на особовий склад частин і підрозділів.

Важливим профілактичним заходом є перекриття можливих каналів психологічного впливу на особовий склад. Для забезпечення інформаційно-психологічної безпеки індивідуальні засоби зв'язку й інформації мають виявлятися й вилучатися. Для профілактики необхідно також знання особовим складом основних засобів, прийомів та технологій здійснення противником негативного ІПсВ, що є достатньою умовою для формування інформаційно-

психологічної безпеки та психологічного захисту від маніпулювання. Не менш важливим є роз'яснення військовослужбовцям їхньої особистої відповідальності за зберігання й поширення ворожих друкованих й інших матеріалів, які містять дезінформацію, інструкції щодо здійснення дій на шкоду своїм військам тощо. Необхідно передбачити комплекс заходів щодо спілкування особового складу з представниками ЗМІ.

Зрив психологічної операції противника передбачає швидке виявлення засобів інформаційно-психологічного впливу, їхнє негайне придушення й знищення. Враховуючи високу ефективність «інформаційно-психологічної зброї», командири повинні надавати ворожим об'єктам ІПсВ пріоритетне значення при плануванні вогневої поразки противника, розвідувально-диверсійних дій, заходів РЕБ тощо.

Реалізовані противником підривні акції підлягають негайному й кваліфікованому аналізу, виявленню їхніх цілей, можливої динаміки, ступеню дієвості тощо, із доведенням результатів в частині, що стосується, до особового складу підрозділу. Кожен командир повинен бути спроможний рішуче припинити будь-які прояви чуток, поширення панічних настроїв, провокаційних дій. Частини й підрозділи, які зазнали деморалізації, повинні надійно ізолюватися від військ до моменту повного відновлення в них організації, дисципліни і порядку.

Ліквідація наслідків ПсО противника включає: аналіз і оцінку її результатів, причин ефективності, найбільш слабких місць у системі інформаційно-психологічного захисту своїх військ; проведення психореабілітаційних заходів із постраждалими воїнами; відновлення організованості й боєздатності дезорганізованих військових підрозділів і частин; застосування відповідних санкцій до винуватих, панікерів, зрадників, дезертирів; визначення заходів оптимізації системи протидії ПсО противника тощо.

Формування невразливості від ІПсВ противника є складною науковою і практичною задачею і передбачає проведення низки заходів щодо зниження сприйнятливості й схильності військовослужбовців до перцепції і засвоєння ворожої інформації. Для формування інформаційно-психологічної невразливості корисно змінити темп сприймання інформації. Ефективними прийомами захисту від деструктивного ІПсВ противника є "вимкнення емоцій", "вмикання здорового глузду" тощо.

РОБОТА ПСИХОЛОГА ЩОДО ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО ВИЖИВАННЯ, УХИЛЕННЯ, ОПОРУ ТА ВТЕЧІ З ПОЛОНУ

Ю.М. Широбоков, к.психол.н., доц.,

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Проблемі військового полону присвячено багато досліджень, проте питання виживання, ухилення, опору та втечі з сучасного військового полону та заходи реінтеграції військовослужбовців звільнених з примусової ізоляції вивчені недостатньо.

Психолог SERE (Survival, Evasion, Resistance and Escape) це психолог із спеціальної підготовки, яку спрямовано на зняття стресів, пов'язаних з ув'язненням, та реінтеграцію відновленого персоналу, прискорення декомпресії та контроль за процесами де брифінгу військовослужбовців звільнених з примусової ізоляції (полон, перебування заручником).

Робота SERE психолога з військовослужбовцями містить 3 етапи:

1. Психологічна підготовка (до виживання, ухилення, опору та втечі з сучасного військового полону);

2. Психологічний супровід примусової ізоляції (по-перше, рефлексія самого військовополоненого, по-друге, робота з сім'ями полонених військовослужбовців (полонені самі можуть зв'язатися з своїми родичами та почути, що про їх сім'ї дбають, їм надають допомогу, а це означає що країна не забула своїх воїнів), по-третє можливий зв'язок з самим військовополоненим (може він зв'язатися (подзвонити) саме психологу) надання підтримки та запевнення, що держава не припинить спроб витягнути його з полону, що б там не говорили);

3. Реінтеграція (постізоляційна підтримка) (оперативний процес надання медичної та психологічної допомоги персоналу, який відновлюється від психотравми та їх опитування з метою отримання досвіду виживання та вирішення завдань розвідки).

Таким чином, робота психолога щодо підготовки військовослужбовців до дій в обставинах захоплення у полон містить комплекс заходів, який включає заходи психологічної підготовки до виживання, ухилення, опору та втечі з полону, психологічного супроводу примусової ізоляції та заходи реінтеграції або постізоляційної підтримки.

ТЕНДЕНЦІ РЕФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО СУПРОВОДЖЕННЯ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

А.А. Голота

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Система соціально-гуманітарного супроводження Повітряних Сил Збройних Сил України, як і в цілому Збройних Сил України, пройшла декілька етапів еволюційного розвитку. Вони були обумовлені певними воєнними, політичними, економічними та соціальними обставинами. Сьогодні для подальшого руху у напрямку ефективного реформування Збройних Сил України необхідно врахувати досвід минулого, тому еволюція системи потребує належного наукового вивчення та аналізу.

У сучасних збройних силах система соціально-гуманітарного супроводження реалізується завдяки виконанню заходів з морально-психологічного забезпечення. Але чи є сучасний стан системи соціально-гуманітарного супроводження Повітряних Сил Збройних Сил України досконалий?

Виникає важливе питання і в контексті майбутньої трансформації України до НАТО. Існують стандарти НАТО в тактиці, озброєнні, логістиці тощо. Чи потрібні вони у сфері соціально-гуманітарного супроводження військ? Відповіді на ці питання дасть спеціальне наукове дослідження.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНО-ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ КУРСАНТІВ ЗАСОБАМИ ГРИ В ШАХИ

О.С. Шевченко; А.В. Гришко; С.О. Юр'єв

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Оперативне та логічне мислення, як невід'ємні основи бойової готовності військовослужбовців, направлені в першу чергу на забезпечення високого рівня їх професійної підготовленості та стійкої розумової працездатності в складних умовах військової діяльності.

Інтелектуальний розвиток виступає як найважливіший компонент будь-якої військової діяльності. Без участі інтелектуальних здібностей подальша діяльність курсанта, як майбутнього захисника своєї держави неможлива, тому вони виступають як її невід'ємні внутрішні моменти.

Необхідність забезпечення високого рівня професійно-важливих якостей майбутніх офіцерів актуалізує потребу дослідження проблеми розвитку мислення курсантів засобами інтелектуальних ігор, зокрема шахів.

Для проведення дослідження була проаналізована успішність навчання курсантів першого курсу ХНУПС. У ході аналізу було виявлено, що 30 % курсантів мають середній бал навчання 3,0-4,0; 50% мають середній бал 4,0-4,5 та у 20% середній бал 4,5-5,0. Серед курсантів, які мали середній бал 3,0-4,0, викладачами кафедри було проведено виховні заходи та бесіди, з метою залучення їх до занять інтелектуальними іграми під час спортивно-масової роботи. З даними курсантами організовувались та проводились змагання на першість факультетів та університету.

З даного дослідження виявлено позитивний вплив систематичних занять шахами на розвиток мислення та успішність навчання курсантів І-ІІІ курсів та наведено в таблиці.

РЕПАРАТИВНА РЕГЕНЕРАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПОПЕРЕКОВОГО ХРЕБЕТНО-РУХОВОГО СЕГМЕНТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗАСОБАМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ

А.О. Вдовенко¹; М.В. Корчагін²; О.М. Ольховий², д.фіз.вих. проф.

¹Українська військова медична академія

²Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Аналізом існуючих методик реабілітації поперекового відділу хребта встановлено, що потенціальним напрямком їх вдосконалення є формування комплексного методу профілактики та відновлювального лікування дегенеративних змін елементів поперекового хребетно-рухового сегменту військовослужбовців. Тобто, поєднання методів витягування хребта, масажу та фізкультурно-спортивної реабілітації в одній методиці чи створення оптимального методу, завдяки якому відбуватиметься стимуляція припливу крові та поживних речовин до диска призведе до зняття больової симптоматики, зміцнення м'язового корсету, збільшення рухливості й еластичності суглобів хребта.

Проведені дослідження показали, що лікування пролапсу та протрузії дисків поясничного відділу хребта доцільно проводити комплексним консервативним методом, що включатиме протизапальні, протинабрякові та реабілітаційні заходи репаративно-регенеративної спрямованості. З врахуванням розробленого алгоритму діагностики з виділенням основних і нейрофізіологічних маркерів дегенеративно-дистрофічних змін елементів поперекового хребетно-рухового сегменту й обґрунтованої авторської методики, розпочато апробацію профілактичних репаративно-регенеративних заходів.

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ – УЧАСНИКІВ АТО

К.О. Кравченко, к.психол.н.; Л.О. Беліченко

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

У тезах представлені результати досліджень індивідуально-психологічних особливостей військовослужбовців, що впливають на їх адаптацію до мирного життя. Досліджування проводилося на базі Харківського національного університету Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Військового інституту Київського національного університету імені Т.Г.Шевченка, Львівської академії Сухопутних Військ ім. П. Сагайдачного та у деяких військових частинах Харківської, Дніпропетровської, Миколаївської областей. У дослідженні брали участь курсанти та офіцери вищих навчальних закладів, солдати і офіцери військових частин – учасники антитерористичної операції (185 чоловік).

За результатами дослідження можна зробити наступні висновки:

ОАП (особистісний адаптаційний потенціал) має пряму кореляцію з наступними показниками: оптимізм; соціально-психологічних і психологічних характеристик особистості, що відображають інтегральні особливості психічного і соціального розвитку – поведінкова регуляція, комунікативний потенціал, морально-етична нормативність, військово-професійна спрямованість, відсутність схильності до девіантних форм поведінки, відсутність суїцидального ризику; копінг-стратегії – планування вирішення проблеми, тобто, чим вищий показник адаптаційного потенціалу, тим вищий рівень зазначених показників.

ОАП має зворотну кореляцію з наступними показниками: реакції бойового стресу – надпильність, перебільшене реагування, притуплення емоцій, агресивність, порушення когнітивних процесів, депресія, загальна тривожність, напади люті, зловживання алкогольною/наркотичною речовиною, непрохані спогади, проблеми зі сном, провина того, хто вижив, подія травми, дисоціативні симптоми, повторне переживання травми, симптоми уникнення, симптоми гіперактивації; акцентуації характеру – тривожна, дистимічна, педантична, збудлива, застрягаюча, циклотимічна, екзальтована; індивідуально-психологічні особливості – іпохондрія, депресія, істерія, психопатія, паранояльність, психастенія, шизоїдність, гіпоманія; захисні механізми - витіснення, регресія, заміщення, заперечення, проекція,

компенсація, гіперкомпенсація, раціоналізація; копінг-стратегії – прийняття відповідальності, втеча – уникнення.

ОАП не має кореляційного зв'язку з показниками: акцентуації характеру – гіпертимна, емотивна, демонстративна; копінг-стратегії – конфронтація, дистанціювання, самоконтроль, пошук соціальної підтримки, позитивна переоцінка.

Основні проблемні місця з якими можуть зіштовхнутися фахівці-психологи та самі військовослужбовці в адаптації до мирного життя – це низький рівень поведінкової регуляції, ознаки суїцидального ризику та схильність до девіантних форм поведінки.

Майже половина військовослужбовців з недостатнім рівнем адаптаційного потенціалу мають досить високий рівень схильності до суїцидальної поведінки. Серед усіх досліджуваних це складає 12,97%.

Рівень бойового стресу, безумовно, залежить від адаптаційного потенціалу особистості, але це не означає, що при достатньому рівні адаптаційного потенціалу бойовий стрес зовсім не буде проявлятися, оскільки він залежить і від інших факторів. Достатній рівень адаптаційного потенціалу знижує загальний рівень прояву бойового стресу високої інтенсивності майже у 2,5 рази та достатній рівень адаптаційного потенціалу впливає на інтенсивність прояву реакцій бойового стресу.

Реакції бойового стресу, що спостерігаються при недостатньому рівні ОАП важче піддаються корекції та потребують більшого на це часу, та як наслідок, сам процес адаптації до мирного життя буде проходити важче та довше.

Виникнення у військовослужбовців особистісних розладів, що є, у більшості випадків, результатом бойового стресу, має свій негативний вплив на подальшу адаптацію до мирного життя.

Серед усіх військовослужбовців, що увійшли до другої групи, 42,86% мають ті чи інші розлади особистості (серед загальної кількості військовослужбовців це складає 12,97%). Серед них найбільш вираженими є показники "психопатія", "паранояльність" та "шизоїдність".

При дії екстремальних стрес-факторів у військовослужбовців проявляються ознаки акцентуованих рис. Якщо після повернення не пройти курс психологічної реабілітації, то ці акцентуовані риси можуть стати стійкими рисами особистості, що в свою чергу створить істотні перешкоди до адаптації до мирного життя.

У групі з недостатнім рівнем адаптаційного потенціалу свій прояв мають наступні показники акцентуацій: "екзальтована", "циклотимічна", "застраююча" та "збудлива".

Військовослужбовцям з недостатнім рівнем особистісного потенціалу властиві прояви наступних захисних механізмів: раціоналізація, проекція, заперечення та компенсація.

Основною копінг-стратегією, що впливає на адаптацію військовослужбовців є планування вирішення проблеми.

Таким чином, результати даного дослідження можна використовувати для розробки програм психологічної корекції військовослужбовців після повернення їх із зони АТО.

ПРАВОВА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

В.М. Токарєв, к.юр.н., доц.

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Правова підготовка має на меті надати військовослужбовцям, працівникам ЗСУ знання положень Конституції України, основних законів держави, вимог військових статутів, наказів, директив, положень, керівництв, інструкцій МО України та інших органів військового управління, необхідних їм для якісного виконання поставлених перед ними завдань. Правове положення військовослужбовця визначається тим, що насамперед він є громадянином України. У зв'язку з цим йому необхідні знання про устрій держави, її політичну та економічну системи, систему виборів, декларацію прав людини, права та обов'язки громадянина, а також знання основних положень правових документів з адміністративної, матеріальної, дисциплінарної, карної відповідальності, основ законодавства про шлюб і сім'ю та ін.

Правове положення військовослужбовця визначається тим, що він не просто громадянин, а громадянин, який виконує обов'язки особливого виду державної служби – військової служби, покликаний зі зброєю в руках захищати свою Батьківщину. Для якісного виконання обов'язків військової служби військовослужбовець повинен знати та виконувати закони України, та інші нормативні акти, які стосуються громадянина України, як військовослужбовця.

Кожному військовослужбовцю, який займає військову посаду, для якісного виконання передбачених службових обов'язків необхідне знання нормативно-правових актів, що визначають його права та обов'язки, обсяг його спеціальних знань, навичок та вмінь, знань правил техніки безпеки та ін. Ці посадові обов'язки визначають великий пакет документів, вимоги яких необхідно знати. При виконанні обов'язків військової служби військовослужбовцю може бути поставлене завдання, виконання якого не відповідає займаній ним посаді, тобто виконання спеціального завдання (несення вартової та інших видів служб, участь в спеціальних комісіях, відрядженнях та ін.). Виконання цих спеціальних завдань вимагає від військовослужбовців знання вимог тих нормативних актів, які визначають порядок та умови виконання конкретного спеціального завдання.

Для успішного проведення правової підготовки у військових частинах та підрозділах повинні бути зосереджені основні законодавчі акти України з найважливіших питань державного устрою та військової реформи, накази та директиви МО України, різна нормативно-додаткова література з правової тематики.

Знання законодавства, правових норм тільки тоді мають необхідний вплив на особистість, коли в її свідомості воно поєднується з позитивним ставленням до цих норм. Тому важливо забезпечити правильне сприйняття правових норм, позитивне ставлення до них. Необхідно прагнути того, щоб знання перетворювалися на переконання, а переконання – на дію. Це завдання виконує правове виховання. Воно має на меті забезпечити перевтілення правових знань на переконання та практичні дії, послідовне

дотримання та чітке виконання законів, військових статутів, наказів та директив кожним військовослужбовцем, працівником ЗС України.

Знання норм правових актів, позитивне ставлення до них, готовність виконувати їх вимоги повинні поєднуватися з вмінням діяти в усіх ситуаціях згідно з законом, правильно його застосовувати.

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

В.М. Токарєв, к.ю.н., доц.

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Правове виховання – це цілеспрямований, систематичний вплив на свідомість, психіку людей з метою формування у них високої правової свідомості, навичок та звичок активної правової поведінки. Правове виховання є невід’ємною частиною військового, соціально-психологічного та морального виховання, яке сприяє формуванню правильного поняття сутності та значення законів й інших нормативних актів.

У право-виховній роботі застосовуються різнобічні форми та методи. Усі вони доповнюють та розвивають один одного і мають єдину мету – формування у воїнів правової культури.

У право-виховній роботі у військових частинах затвердились такі форми:

– теоретичні й науково-практичні конференції; семінари з Конституції України та інших законів, а також з питань практики зміцнення законності та правопорядку; тематичні кіно та лекційні вечори; вечори запитань та відповідей; години правової пропаганди; лекції та лекторії з правової тематики; обговорення статей, журналів та книг, кінофільмів з правової тематики; радіогазети, радіожурнали; тематичні виставки юридичної літератури; індивідуальні та групові бесіди; збори особового складу з обговорення правопорушень; дні правових знань; юридичні консультації; зустрічі з робітниками юстиції та ін.; анкетування з правових питань з подальшим аналізом підсумків та вироблення практичних рекомендацій. Найбільш ефективними методами військового виховання особового складу є переконання, особистий приклад офіцера у додержанні військового правопорядку, виконанні правових розпоряджень, за необхідності й примусові дії. Уся організація військового життя, бойової підготовки повинна застосовуватися на вимогах законів, військових статутів та інших правових актів. Розбіжності між закликком виконувати правові норми за фактичним станом законності у військових частинах негативно впливає на правову свідомість військовослужбовців. Правова практика виховує у військовослужбовців звичку суворо дотримуватись вимог правових норм, принциповість, непримиримість до правопорушень та активність у боротьбі з ними. Тому одним з актуальних питань правового виховання є залучення військовослужбовців до контролю за додержанням правових норм, діяльність, спрямована на боротьбу з правопорушеннями та їх попередження. У результаті проведення цілеспрямованої правової підготовки та правового виховання формується правова культура військовослужбовця.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАХОДІВ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОПАГАНДИСЬКОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

О.О. Буряк, В.А. Назаренко

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Інформаційно-пропагандистське забезпечення (ІПЗ) є складовою морально-психологічного забезпечення застосування військ (сил) у Збройних Силах України. Функції ІПЗ полягають у всебічному інформуванні особового складу, формуванні особистої відповідальності за захист Вітчизни, у формуванні почуття патріотизму, вірності Конституції України, Військовій присязі, Бойовому Прапору, створення мотиваційних настроїв у особового складу щодо виконання бойових завдань.

Під час проведення Операції Об'єднаних Сил (ООС) командирам та їх заступникам з морально-психологічного забезпечення не завжди є можливість і час налагоджувати зв'язок з місцевим населенням, органами державної влади в інтересах виконання поставлених завдань. Ефективність цих заходів залежить від роботи високомобільних груп внутрішньої комунікації. Такі групи були створені на початку весни 2016 року.

Головною метою роботи високомобільних груп внутрішньої комунікації є: створення позитивного іміджу та підтримка Збройних Сил України у районах виконання бойових завдань та на звільнених територіях. Інформаційна підтримка суспільством ЗС України в зоні проведення бойових дій має особливе значення. У раз її відсутності проявляються антивоєнні настрої і спроби скласти провину за виникнення і результати збройного конфлікту на армію, що може знизити рівень морально-психологічного стану особового складу, військової дисципліни, спроможності військ виконувати поставлені завдання.

Таким чином, інформаційно-пропагандистське забезпечення охоплює широке коло питань і спрямовані на мобілізацію особового складу на успішне виконання поставлених бойових завдань.

Ефективність інформаційно-пропагандистського забезпечення досягається безперервним аналізом, своєчасним прогнозуванням, цілеспрямованим і систематичним доведенням до органів військового управління, особового складу військ (сил) воєнно-політичної та бойової обстановки, суспільно-політичних умов виконання бойового завдання, оперативною пропагандою рішучих, умілих, сміливих дій особового складу, організацією взаємодії з громадськістю та ЗМІ.

Правильно використовуючи й удосконалюючи накопичений вітчизняний і зарубіжний досвід, можна забезпечити високу якість інформаційно-пропагандистського забезпечення під час підготовки й у ході ведення бойових дій, і цим сприяти успішному виконанню бойових завдань.

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ – УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Р.Ю. Зоркін

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Досвід всіх без винятку збройних конфліктів показує, що левова частка людських втрат відбувається не на полі бою, а вже після бойових дій – внаслідок самогубств, внутрішніх конфліктів, пияцтва.

З початку війни на сході України, військові завдання в зоні АТО виконували майже 300 тисяч бійців. Тож наразі необхідно зробити все можливе, щоб вони отримали належну психологічну "пост воєнну" реабілітацію.

В Україні проблема реабілітації військовослужбовців дуже нагальна, бо це – бомба сповільненої дії. Бойові посттравматичні розлади даються взнаки у більшості бійців-учасників АТО.

Однією з важливих форм соціальної підтримки ветеранів та інвалідів військових конфліктів є психологічна реабілітація за допомогою спеціалізованих психотерапевтичних послуг. Саме тому, ефективне функціонування системи соціально-психологічної реабілітації захисників розглядається одним з пріоритетів соціальної політики в державі.

Окремою проблемою є нестача професійно підготовлених кадрів – військових психологів та той факт, що й самим військовим після повернення з АТО в принципі буває складно звернутися до психолога. Насамперед, це пов'язане зі страхом бути осудженим в суспільстві, так ніби в цьому є якийсь сором та у край низькому ступені довіри українських військових саме до «кабінетних» психологів, які навряд чи до кінця розуміють реалії бойових дій.

Нажаль сьогодні здебільшого психологічна допомога різної якості надається в місцевих ветеранських об'єднаннях та громадських організаціях.

У Міністерстві оборони України також дуже добре розуміють масштаб проблеми реабілітації військовослужбовців – учасників АТО. За рішенням Міністра оборони України у Збройних Силах України створена система надання психологічної допомоги та реабілітації як в районі виконання бойових завдань військовими частинами, так і в районах відновлення боєздатності або пунктах постійної дислокації.

Паралельно із загальнодержавними заходами в системі психологічної реабілітації, які здійснюють під координацією Міністерства соціальної політики України, триває робота зі створення мережі регіональних центрів психологічної реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України, які підпорядковуватимуться Міністерству оборони України.

З кожним днем продовження тривалості антитерористичної операції на Сході нашої країни кількість ветеранів зростає, а отже питання реабілітації військовослужбовців в нашій державі дедалі набуватиме актуальності.

МЕТОД "CASE STUDIES" ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ У ВИЩІЙ ВІЙСЬКОВІЙ ШКОЛІ

В.В. Артюхова, к.психол.н.; Н.С. Ярош

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Актуальність змін традиційних методів навчання на інноваційні у вищій військовій школі виступає першочерговим питанням розвитку якості освітнього процесу. Орієнтація на формування репродуктивних навичок, таких як запам'ятовування та відтворення, за традиційного навчання замінюється на розвиток умінь співставлення, синтезу, аналізу, оцінювання виявлення зв'язків, планування, групової взаємодії з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Достатньо ефективним при викладанні навчальних дисциплін є застосування методу "Case Studies". Виділяють такі основні етапи "Case Studies", як: вступне слово викладача; формування мікрогруп; робота в складі малої групи; презентація спікерами вироблених рішень; запитання до спікерів; загальна дискусія; заключне слово викладача; підведення підсумків. Цей метод ставить за мету максимально залучити кожного курсанта до процесу аналізу ситуації і прийняття рішень. Група поділяється на таке число мікрогруп, щоб вони склалися до 5 осіб. На головуючому лежить відповідальність за організацію роботи групи, розподіл питань між учасниками і за прийняті рішення. Робота завершується короткою доповіддю про результати.

Ефективність методу в тому, що його досить легко можна поєднати з іншими методами навчання. Кейс-метод дозволяє використовувати теоретичні знання, оволодіти методологією і прискорити засвоєння практичного досвіду. Таким чином, використання у вищій освіті методу "Case Studies" розвиває у курсантів такі якості, як ініціативність, готовність до дії в різних умовах та вміння гнучко реагувати на них.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Г.М. Антоненко; Н.В. Лемешева; О.Г. Марченко; В.О. Марченко

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

У контексті інноватизації військово-професійної освіти на кафедрі вищої математики Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба ініційовано проведення науково-дослідної роботи на тему "Дослідження впливу запровадження інформаційно-комп'ютерних технологій на ефективність процесу навчання математичних дисциплін у вищих військових навчальних закладах".

Мета полягає у виявленні впливу запровадження інформаційно-комп'ютерних технологій на ефективність процесу навчання математичних дисциплін.

Прогнозований результат – вироблення пропозицій щодо оновлення змісту навчання математичних дисциплін через запровадження навчальної дисципліни "Комп'ютерна математика", вдосконалення форм та методів навчання через запровадження лабораторного практикуму, розширення засобів діагностики сформованості загальних і професійних математичних компетенцій курсантів внаслідок запровадження тестового контролю за мотиваційним, когнітивно-процесуальним, рефлексивним критеріями.

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ З РОЗСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ, ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

*А.А. Бабич, к.юр.н.; В.В. Монастирський; Ю.О. Тягіна
Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба*

Відповідно до ст.17 Конституції України обов'язок захисту суверенітету і територіальної цілісності держави, покладено на Збройні Сили України.

За роки незалежності України органи військової юстиції реформувалися неодноразово. У 2002 році з'являється Військова служба правопорядку у Збройних Силах України, у 2010 році ліквідовані військові суди, у 2011 ліквідовані військові прокуратури, які у 2014 знову відновлюються.

Реформування системи правоохоронних органів та органів розслідування кримінальних правопорушень у військовій сфері та інтеграції України до європейської спільноти неможливе без урахувань міжнародного досвіду у боротьбі зі злочинністю у збройних силах зарубіжних країн.

Проблемами становлення військового судочинства і запозичення здобутків утворення військових органів розслідування і судів у європейських державах і Сполучених штатах Америки (далі - США) присвячені роботи П.В. Ачалова, В.Г. Волчок, Н.Н. Карпова, Я.Я. Романовського та інших.

В багатьох країнах світу розслідування військових злочинів та злочинів, вчинених військовослужбовцями, здійснюється органами військової поліції. На сьогодні підрозділи військової поліції існують у більш ніж 40 державах, в тому числі у США, Ізраїлі, Великобританії, Німеччині, Франції, Італії, Китаї, Японії, у деяких пострадянських державах – Вірменії, Азербайджані, Грузії, Казахстані, та у прибалтійських державах.

Світовий досвід беззаперечно свідчить про ефективність діяльності підрозділів військової поліції в галузі профілактики правопорушень у військових формуваннях, своєчасного реагування на інформацію про вчинені злочини їх повного і всебічного розслідування.

Враховуючи позитивний досвід зарубіжних країн та спираючись на національні здобутки розбудови органів військової юстиції, автор пропонує:

- відновити функцію дїзнання у Військовій службі правопорядку у Збройних силах України (передбачити у військовій поліції у разі її створення);
- надати Військовій службі правопорядку у Збройних силах України функцію оперативно-розшукової діяльності, відповідно до Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність";

- створити в Україні незалежний Слідчий комітет, з організацією у його структурі військово-слідчого підрозділу. Таким чином закріпити на законодавчому рівні спільність дій та звітність Військової служби правопорядку у Збройних силах України з військово-слідчим підрозділом Слідчого комітету.

СУЧАСНИЙ СТАН РОБОТИ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

*В.Д. Кислий., к. психол. н., доц.; І.С. Шамсутдінова
Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба*

На початку лютого 2018 року УНІАН посилаючись на данні отримані у Міністерстві Охорони Здоров'я повідомив, що Україна увійшла до складу 25 країн з самим високим показником самогубств, та є одним з лідерів у Європі за кількістю суїцидів.

У тяжкий період, що переживає сьогодні наше суспільство, спостерігається поява значної кількості негативних чинників, які сприяють підсиленню суїцидальних тенденцій. Це — війна на сході країни, різке зниження життєвого рівня населення, безробіття, зростання міграції та еміграції населення. Нажаль і в Збройних Силах держави залишається болісною проблема втрати особового складу в наслідок самогубств, незважаючи на те, що це явище постійно знаходиться у фокусі зору начальників усіх рівнів.

Згідно даних Головного військового прокурора А. Матіюса у 2018 році в Збройних силах України щотижнево фіксується по два самогубства. Так, станом на кінець лютого 2018 року з 29 випадків загибелі військовослужбовців, занесених до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР), 16 становлять самогубства. В цілому за даними ЄРДР з 313 тисяч учасників АТО - 518 осіб скоїли самогубства. Незважаючи на те, що загальна кількість подій та злочинів в Збройних силах України зменшилась на 41%, у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, кількість самогубств залишається досить високою. Наражає на роздуми той факт, що абсолютна більшість самогубств (близько 66%) трапляється не в зоні АТО, а в пунктах постійної дислокації частин та підрозділів.

Під час проведення нами дослідження, з метою запропонування методики роботи по попередженню суїцидальних проявів у військовослужбовців, було проведено опитування тих, хто безпосередньо брав участь у проведенні АТО. Ми виходили з теорії З. Фрейда про інстинкт смерті та досліджень Д. Мерло про те, що кожна людина хоч раз у житті мала думки про самогубство. Одним з ключових було питання допущення думок про скоєння суїциду і при яких умовах. Більшість опитаних 73% відхилило можливість таких думок, 24% відповіли що іноді мали такі думки, а 3% не відповіли на питання. Під час додаткової співбесіди 56% респондентів допускали можливість альтруїстичного самогубства.

Аналіз матеріалів дослідження показав, що більшість військовослужбовців мають глибоко патріотичний настрій, висловлюють зрілі світоглядні думки, переконані у правоті своєї справи та відкидають можливість «подарунка» ворогу у вигляді самогубства. Серед тих хто мав суїцидальні думки панують

егоцентричні настрої, висловлювання мають виражено невпевнений характер, демонструється не диференційованість емоцій, які вони переживають та підвищена агресивність, яка породжує недобррозичливість, заздрість до товаришів тощо.

Задля профілактики суїцидальної поведінки серед особового складу військовим психологам доцільно використовувати форму тренінгових груп.

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ТА АДАПТАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ДО ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

Д.П. Приходько, к.психол.н., доц.; М.М. Бугров

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Особовий склад Повітряних сил Збройних Сил України виконує багато різноманітних, складних та відповідальних завдань, щодо захисту суверенітету та територіальної цілісності України. Досвід участі особового складу частин та підрозділів Повітряних сил у антитерористичній операції на Сході України, свідчить що виконання цих завдань часто здійснюється у екстремальних умовах, які створюють загрозу життю і здоров'ю військовослужбовців, спричиняють переживання ними подій, які виходять за рамки звичайного досвіду. Такі переживання травмують психіку і, як наслідок, приводять до зниження ефективності професійної діяльності, а іноді взагалі до неможливості виконувати бойові завдання.

При виконанні завдань у ході АТО мали місце недостатня психологічна підготовленість особового складу до дій в бойових умовах, а також невміння більшості командирів (начальників) спрогнозувати поведінку підлеглих в екстремальних умовах, адекватно реагувати на зміни в бойовій обстановці.

Виходячи з цього дослідження особливостей психологічної адаптації військовослужбовців Повітряних Сил до ведення бойових дій у сучасних умовах гібридної війни, а також психологічної підготовки, як засобу успішної адаптації особового складу до професійної діяльності у таких умовах є досить актуальними.

З метою оптимізації адаптаційних можливостей військовослужбовців доцільно здійснювати психокорекційні заходи, інформування, консультування, активне соціальне навчання у формі тренінгу й ін. Успішність адаптації військовослужбовців до бойової обстановки тісно пов'язана з психологічною підготовленістю їх до дій за цих умов.

Новітні підходи до здійснення бойової діяльності в умовах гібридної війни вимагають удосконалення і оптимізації змісту, методів і засобів психологічної підготовки військових фахівців, перегляду теоретичного та емпіричного матеріалу щодо методичного забезпечення процесу адаптації військовослужбовців до екстремальних умов діяльності за допомогою реалізації потенціалу психологічної підготовки особового складу.

Для оптимізації процесу психологічної адаптації військовослужбовців необхідна ефективна психологічна підготовка, яка має двоєдину мету: формування психічної стійкості та психологічної готовності до бойової

діяльності. Ці якості формуються у процесі відпрацювання необхідних навчально-бойових завдань на заняттях і у ході навчань, які проводяться в умовах, наближених до реального бою під час загальної, спеціальної та цільової психологічної підготовки.

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛЬОТНОГО СКЛАДУ BUNDESWEHR

*В.В. Золочевський, к.п.н., доц.; С.В. Блауцук; С.В. Палевич
Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба*

Необхідність впровадження стандартів підготовки армій країн – членів НАТО у підготовку ЗС України актуалізує потребу вивчення та узагальнення досвіду організації фізичної підготовки, як основної складової бойової підготовки в арміях провідних країн НАТО. Розглянемо організацію фізичної підготовки льотного складу армії Німеччини (Bundeswehr).

У збройних силах Німеччини використовуються такі традиційні засоби, як гімнастика, легка атлетика, плавання та рухливі ігри у формі навчально-тренувальних занять.

Організація фізичної підготовки льотного складу Bundeswehr здійснюється за трьома секціями: основна, напрямна, пост напрямна.

Основна підготовка льотчиків спрямована на загальне підвищення фізичних характеристик, що необхідні кожному військовослужбовцю та розвиток витривалості в умовах перенавантаження на висоті 2000-3000 тисячі метрів над рівнем моря в основному в німецьких Альпах. Напрямна підготовка включає в себе вправи спрямовані на розвиток дихальних шляхів, розвиток м'язів ніг та тулуба, обсяг занять 30-40 годин на місяць. Пост напрямна підготовка спрямована на підтримання постійної бойової готовності та складається із статичних вправ і релаксації. Обсяг занять 25-28 годин на місяць. Розвиток м'язів здійснюється у співвідношенні: м'язи тулуба – 34%, м'язи рук – 13%, м'язи ніг – 44%.

Аналіз організації фізичної підготовки у збройних силах Німеччини показав, що фізична підготовка льотного складу Bundeswehr спрямована на розвиток фізичних якостей, стійкості до несприятливих факторів польоту та підготовку льотчиків до несення служби в умовах значних психофізичних навантажень.

МЕТОДИ ТА МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИХ І ФІЗІОЛОГІЧНИХ ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ ЛЬОТНОГО СКЛАДУ

*Ф.І. Попов, к.педаг.н., доц.; О.К. Одінаєв; О.В. Сіяноко; А.В. Яцун
Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба*

Професійна підготовка льотного складу – складний і багатогранний процес навчання, що належить до тих компонентів авіаційної системи, у яких приховується велика кількість небезпечних факторів, своєчасне виявлення яких становить сутність безпеки польотів через удосконалення

індивідуального фізичного тренування льотного складу.

Під професійно важливими якостями (ПВЯ) розуміють якості людини, що визначають ефективність виконуваної нею професійної діяльності.

Методи психологічної саморегуляції

Професійно важливі якості	Методи та методики розвитку ПВЯ
Психофізіологічні ПВЯ	
Нервово-емоційна стійкість, здатність управляти своїм функціональним станом	Методи психічної саморегуляції: – аутогенне тренування – комплекс вправ з формулами самонавіювання та одночасним розслабленням м'язів; – дихальні вправи – регуляція рівня психічної активності за допомогою пришвидшення уповільнення дихальних циклів; – ідеомоторне тренування – уявне проведення майбутньої діяльності
Стійкість до стану втоми. Здатність до мобілізації після тривалої монотонної роботи	Вправи на активацію працездатності. Самомасаж біологічно активних точок. Самокорекція хребта
Швидкість та точність сенсомоторних реакцій, здатність до дій в умовах дефіциту часу, здатність до видів діяльності за сумісництвом	Рухливі ігрові види спорту, спеціальні ігрові вправи. Контрастний температурний вплив
Фізичні ПВЯ	
Вестибулярна стійкість	Вестибулярні тренування. Рухливі ігрові види спорту
Стійкість до перевантаження	Методика силового тренування м'язів шії. Дихальні вправи
Стійкість зорового аналізатора	Вправи на зняття втоми очей, для корекції близорукості
Фізіологічні ПВЯ	
Стійкість до кисневого голодування	Дихальні вправи. Плавання
Стійкість до впливу високих та низьких температур	Аутогенне тренування. Метод закаливання. Контрастний температурний вплив

Однією з професійно важливих якостей льотчика є його нервово-емоційна стійкість. Навчитися управляти собою в будь-якій обстановці корисно кожній людині, а в умовах льотної діяльності, яку постійно супроводжують певний ризик і підвищена небезпека, просто необхідно. Оволодівши методами управління функціональним станом організму, можна підтримувати високий рівень працездатності, адекватно реагувати на стресові ситуації, раціонально витрачати психофізіологічні резерви.

**ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
СПОРТСМЕНІВ НА ЕТАПІ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ, ЯКІ
СПЕЦІАЛІЗУЮТЬСЯ В ВІЙСЬКОВО-СПОРТИВНИХ
БАГАТОБОРСТВА В РОЗДІЛІ "БОЙОВЕ ДВОБОРСТВО" -
РУКОПАШНИЙ БІЙ"**

А.В. Безверхий; В.С. Откидач; Г.Г. Лисак

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Сучасна система підготовки висококваліфікованих спортсменів з рукопашного бою повинна сприяти, з одного боку, розв'язання прикладних завдань в цілому, тобто забезпечити різнобічний і гармонійний фізичний розвиток, високу стійкість, працездатність, відмінне здоров'я і довголіття, з іншого боку ця система повинна забезпечувати комплексне рішення спеціальних завдань рукопашного бою, розвиток різнобічних навичок у миттєвій оцінці просторових тимчасових характеристик, вироблення чіткої відповідної реакції точності координованих рухів, в умовах їх варіативного застосування і складної обстановки. Сам хід розвитку рукопашного бою нові наукові дані і завдання фізкультурного руху в зв'язку з ходом часу ставлять перед тренерами на кожному етапі розвитку спортсмена, свої певні і конкретні завдання.

Для ефективного тренування спортсменів, які спеціалізуються з рукопашного бою, а також для її практичної реалізації, тренеру необхідно комплексне уявлення про основні аспекти побудови тренувального процесу. Це є основним завдання, яке може бути вирішено в процесі комплексної підготовки спортсменів. Для ефективного планування тренувальної програми тренер повинен враховувати анатомо-фізіологічні та психологічні особливості своїх підопічних. Тому дана проблема потребує ретельного дослідження. А саме – дослідження співвідношення обсягів тренувальних навантажень.

За результатами проведених досліджень можна зробити висновок, що при використанні наявних програм тренування спортсменів, які спеціалізуються з рукопашного бою, відмічається приріст показників фізичних якостей. Але більш ефективною є тренувальна програма. Завдяки оптимальному співвідношенню фізичних навантажень значно підвищуються показники фізичних якостей спортсменів з рукопашного бою: швидкісних, силових, швидкісно-силових та координаційних якостей.

Отримані дані можна використовувати тренеру під час побудови і контролю тренувального процесу спортсменів з рукопашного бою.

**ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ ЗМІСТУ ТНФП-2014
СПЕЦІАЛЬНИМ ЗАВДАННЯМ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ЗБРОЙНИХ СИЛ
УКРАЇНИ**

*В.М. Вікнянський¹, к.п.н., доц.; М.В. Корчагін¹; В.А. Чепурний²
¹Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба
²Військова частина А3548*

У результаті проведеного теоретичного дослідження виявлено певну невідповідність передня наявних у "Тимчасовій настанові з фізичної підготовки" (ТНФП-2014) спеціальних фізичних вправ спеціальним завданням фізичної підготовки військовослужбовців частин радіотехнічних та зенітних ракетних військ. Аналізом переліку вправ спеціальної фізичної підготовки (п. 2.1.7 ТНФП-2014) встановлено, що у настанові відсутні вправи для:

- формування здатності до збереження професійної працездатності в умовах гіподинамії;
- розвитку стійкості до гальмування нервових процесів у ЦНС та протидії сенсорній депривації;
- розвитку статичної витривалості м'язів спини та шиї;
- формування навичок виконання інженерних робіт з фортифікаційного обладнання позиції підрозділу;
- розвитку стійкості до впливу шумів радіолокаційних засобів, дизельних установок.

Таким чином виникає потреба у науковому обґрунтуванні та розробці фізичних вправ, що є необхідними для вирішення спеціальних завдань фізичної підготовки військовослужбовців частин радіотехнічних та зенітних ракетних військ Повітряних Сил Збройних Сил України.

**ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ТА ЗАВДАННЯ
КОНФЛІКТОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

*А.В. Атрохов¹, к.т.н., с.н.с.; М.Ф. Полторак², к.військ.н., доц.
¹Департамент військової освіти, науки, соціальної та гуманітарної політики
Міністерства оборони України*

²Національний університет оборони України ім. І. Черняхівського

На сучасному етапі розвитку людства особливого значення набуває аналіз конфліктів як наукова основа людської діяльності спрямованої на розвиток еволюції суспільства з метою пошуку та створення відповідних методів і процедур впровадження компромісних рішень для запобігання соціальних конфліктів.

Створення таких методів і процедур запобігання соціальних, політичних і військових конфліктів пов'язано зі станом та розвитком демократичних відносин в суспільстві, у тому числі й в умовах залишків тоталітарних рис у системі соціальних взаємовідносин суспільства. В демократичному суспільстві не можуть бути використані методи, які використовувалися тоталітарними режимами, такі як наприклад: репресії, залякування, переключення

незадоволення спільноти назовні або на "ворогів народу", ідеологічне "промивання мізків", організація масованого відтворення слухняного до режиму типу особистості та ін..

Трансформація суспільних процесів в Україні у напрямі їх демократизації вимагає зміни існуючої парадигми в оцінці підходів до сутності конфліктів, їх запобігання та врегулювання. Зростання кількості конфліктів та інтенсивність конфліктного протистояння виражає можливість певних соціальних сил, політичних інститутів до трансформації існуючих структур і відносин між ними, встановленню нового порядку взаємовідносин та обумовлюється закономірностями розвитку суспільства.

Запобігання ескалації конфліктів, можливість попередити соціальну катастрофу (втрату керованості, розпад основних державних і суспільних структур, моральну та культурну деградацію) вимагає від суспільства таких методів і процедур, які забезпечують надійний та ефективний контроль за виявленням, врегулюванням і розв'язанням конфліктних ситуацій.

Розгортання вітчизняних конфліктологічних досліджень потребує усвідомлення, що зроблено за кордоном стосовно підходів до вивчення конфліктних ситуацій. Наслідки соціальних і політичних конфліктів в Україні можна було попередити при своєчасному створенні відповідних суспільних інститутів, експертно-аналітичних груп та різноманітних інституційних структур та застосуванні ними науково-обґрунтованих, адаптованих зарубіжних технологій і процедур попередження та запобігання конфліктів.

Таким чином, об'єктивна необхідність попередження та запобігання конфліктів потребує від вітчизняної конфліктологічної науки сконцентрувати зусилля на таких пріоритетних напрямках, як аналіз:

принципів прогнозування та ранньої діагностики економічних, політичних, міжнаціональних і других конфліктів;

методів попередження, нейтралізації їх деструктивних, руйнівних для суспільства тенденцій і наслідків;

засобів розв'язання конфліктів з метою сприяння стабілізації та розвитку суспільних процесів і відносин.

Пріоритетними можуть бути визначені такі завдання:

аналіз методологічних проблем загальнотеоретичного характеру з обґрунтування принципів підходів до вивчення конфліктних процесів і відносин, запровадження понятійного апарату;

дослідження концептуальних проблем, з метою забезпечення адекватного надійного відстеження реальних конфліктних ситуацій, їх точної оцінки, вибору ефективних засобів розв'язання;

вивчення організаційно-методичних, технологічних проблем з метою практичного забезпечення застосування конфліктологічної теорії.

МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ СТІЙКОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СИЛАМИ І ЗАСОБАМИ РАДІОТЕХНІЧНИХ ВІЙСЬК

А.Г. Салій, к.військ.н., доц.; С.Е. Попов

Національний університет оборони України ім. І. Черняхівського

Отриманий досвід управління силами і засобами РТВ в зоні проведення антитерористичної операції (АТО) показав, що стійкість системи управління можливо забезпечити шляхом її широкої децентралізації, перепідпорядкуванням підрозділів або змінами напрямків видачі радіолокаційної інформації (РЛІ) від джерела до кінцевого споживача, а точність та достовірність отриманих даних шляхом автоматизації процесів управління.

З огляду на кількість інформаційних ланок, які можуть бути зосереджені на основному командному пункті (ОКП) радіотехнічної бригади (ртібр) та необхідність забезпечення можливості управління підпорядкованими силами і засобами із запасного командного пункту (ЗКП), вважається за доцільне (необхідне) створити на кожному КП радіотехнічного батальйону умови для виконання завдання в якості ЗКП ртібр та утримання на них засобів відображення РЛІ підрозділів Державного підприємства обслуговування повітряного руху України, каналів зв'язку з районними диспетчерськими центрами, що підвищить їх спроможності з управління.

У разі відсутності у бойовому складі угрупування РТВ рухомих пунктів управління (ПУ), спроможних забезпечити збір та обробку РЛІ у визначеній зоні відповідальності та її видачу по захищених каналах зв'язку, також можливе ускладнення і виконання завдань щодо забезпечення наведення винищувальної авіації на повітряні цілі.

Отже, основними шляхами підвищення стійкості системи управління силами і засобами РТВ слід вважати утворення розгалуженої мережі ЗКП та введення до бойового складу автоматизованих ПУ на рухомій базі, які на теперішній час вже розроблені вітчизняними підприємствами ВПК.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН (ПІДРОЗДІЛІВ) ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ ПІД ЧАС ВІДНОВЛЕННЯ БОЄЗДАТНОСТІ

С.В. Василенко¹, к.психол.н., доц.; І.Ю. Салій²

¹Національний університет оборони України ім. І. Черняхівського

²Національна академія Внутрішніх справ

Психологічна реабілітація військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, які брали участь в антитерористичній операції, являє собою комплекс заходів психологічного характеру, спрямованих на збереження, відновлення та корекцію психофізіологічних та психічних функцій, оптимального рівня боєздатності військовослужбовців, які були піддані впливу психотравмуючих чинників та постраждали внаслідок цього, а

також створення сприятливих умов для подальшого успішного виконання ними службових обов'язків.

Психологічна допомога та реабілітація військовослужбовців, які отримали бойові психічні травми та розлади, здійснюється безпосередньо у підрозділах (шляхом само- чи взаємодопомоги силами особового складу підрозділів), і в пунктах психологічної допомоги та реабілітації військових частин, за допомогою спеціалістів медичної служби та безпосередньо повинна бути пов'язана із загальною системою надання первинної та подальшої медичної допомоги і бути безпосередньо наближеною до тактичної ланки. У доповіді наведені основні завдання психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції та визначені напрямки діяльності командирів (начальників), інших службових осіб органів військового управління та структур морально-психологічного забезпечення щодо їх реалізації.

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІД ЧАС БОЙОВОГО ЗАСТОСУВАННЯ ВІЙСЬК

Т.М. Юрова, к.ми-ва

Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного

В ході проведення АТО на Сході країни в ЗС України активно формується система культурологічної роботи з профілактики та ліквідації наслідків психотравм серед учасників бойових дій, що включає:

- прогнозування психогенних втрат і превентивні заходи культурологічної діяльності перед початком бойових дій з упором на індивідуальні форми роботи;

- морально-психологічна підготовка вояків до подолання можливих негативних наслідків участі в бойових діях;

- взаємодія з професійними психологами, лікарями, представниками силових структур в зоні військових операцій, місцевими органами влади, суспільними, громадськими організаціями та релігійними конфесіями;

- участь культурологів у системі діагностичної та лікувально-реабілітаційної роботи госпіталів та медичних закладів;

- системний комплексний підхід у використанні різноманітних форм та методів культурологічного забезпечення реабілітації вояків з ПТСР, з ампутованими кінцівками та нейротравмами;

- просвітницька, моніторингова та психопрофілактична робота серед постраждалих в бойових діях з попередження суїцидів та запобігання негативних соціально-психологічних явищ;

- сприяння оптимізації роботи щодо профілактики психотравм і реабілітації учасників бойових дій та членів їх сімей;

- підвищення фахового рівню та знань культурологів в галузі медицини та психології, участь в розробці реабілітаційних програм, збір, опрацювання та розповсюдження досвіду.

ФАКТОРИ, ЩО ВЛИВАЮТЬ НА РОЗВИТОК СВІДОМОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ В УПРАВЛІННІ СТРЕСАМИ ПРИ ВИКОНАННІ БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

Г.О. Гозуватенко, к.іст.н., с.н.с.

Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного

У військовослужбовця під впливом зовнішніх факторів і в залежності від особистісних характеристик формуються ті або інші психічні стани.

З цієї причини кожен військовослужбовець по-різному реагує на вплив одних і тих же подразників. Вони виходять як із зовнішнього середовища, так і з середини людини. Це неспецифічна відповідь організму на будь-який пред'явлений йому подразник, що перевищує певний поріг, який у кожної людини суворо індивідуальний і залежить від ряду зовнішніх і внутрішніх умов та викликає стрес, що цілком природньо. Стрес – це універсальна адаптивна реакція військовослужбовця на небезпечну або невизначену, однак значущу для нього, ситуацію. Частіше за все стрес виникає в складній або новій для військовослужбовця ситуації, у випадку яскраво вираженого ризику, цейтноту, можливого або реального конфлікту.

Допомога особовому складу підрозділу у збереженні його ефективності і забезпеченні їх безпеки є основним завданням управління стресами військовослужбовців. Вміння управляти своїм стресом безумовно сприяє підвищенню стресостійкості військовослужбовця та "змушує" його діяти з метою свого розвитку і виживання.

Тому можемо сказати, що коли військовослужбовець не розвинув свою свідомість до рівня, близького за силою до рівня його несвідомого, технологія управління стресом є необхідною умовою ефективної діяльності, особливо у нових для нього обставинах і сферах при виконанні бойових завдань, особливо при збройному захисті територіальної цілісності України.

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ БОЙОВОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВОІНА-ПРОФЕСІОНАЛА

Л.М. Кізло; В.Ф. Микитин

Національна академія Сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного

Сучасна військова наука виходить з положення про те, що поява засобів масового ураження і оснащення військ складної бойовою технікою не знижує ролі людського фактора в сучасній війні, що доводять події в гарячих точках на Сході України. Як і раніше вирішальна роль в бою буде належати людині, котра досконало володіє своєю зброєю і бойовою технікою та має високий рівень фізичної і морально-психологічної готовності.

Досвід локальних конфліктів, а також практика бойової підготовки в мирний час переконливо свідчать про пріоритетне значення фізичної підготовки в підвищенні бойової майстерності особового військ (сил) складу при виконання ними бойових завдань за призначенням. Так, успіх бою, як правило, залежить від швидкості пересувань підрозділів, від уміння воїнів вести рукопашні сутички і долати перешкоди, долати водні перешкоди, а

також від здатності військовослужбовців витримувати значні фізичні навантаження і психічні напруження.

При цьому доцільно пам'ятати, що високий рівень розвитку фізичних і психологічних якостей сучасного воїна-професіонала можна успішно набувати під час виконання фізичних вправ, які за рахунок моделювання умов їх застосування (вдень, вночі, в негоду, індивідуально чи в складі групи, на тлі втоми чи розумного ризику) можуть стати потужним засобом для удосконалення прикладних навичок і умінь діяти в конкретних умовах тактичної обстановки при вирішенні завдань за призначенням.

ПРОФІЛАКТИКА ВПЛИВУ ПСИХОТРАВМУЮЧИХ ФАКТОРІВ БОЙОВИХ ДІЙ

О.М. Рудковський; А.Д. Черненко

Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного

Проблема профілактики впливу психотравмуючих факторів бойових дій завжди була й залишається актуальною. Підрозділи, що безпосередньо перебувають у зоні проведення Антитерористичної операції на Сході України потребують застосування до них сучасних заходів профілактики та розробки нових рекомендацій щодо засобів соціально-психологічної й психотерапевтичної допомоги. На даний час визначають первинну, вторинну і третинну психопрофілактику.

До первинної відносяться заходи, спрямовані на попередження впливу психотравмуючих факторів бойових дій на психіку солдата. Під час психологічної підготовки бійця до бойових дій, слід врахувати фактори, які навмисно створюються противником для досягнення перемоги в бою. Їх врахування, знання та вміле застосування гарантуватиме успішне виконання бойових завдань.

До вторинної профілактики відносяться заходи, які передбачають виявлення військовослужбовців із змінами у психічній діяльності з метою попередження подальшого розвитку психічного захворювання.

До третинної профілактики відносять роботу з психічно хворими з метою попередження їх інвалідизації.

Профілактика впливу бойових дій на психіку солдата в бою є важливим елементом системи бойової підготовки військ. Аналіз профілактичної роботи до виникнення впливу психотравмуючих факторів бойових дій показав, що підготовка особового складу до подолання труднощів бойової діяльності є головним фактором успішного виконання поставлених командиром завдань.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД КОМАНДИРІВ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ БОЙОВИХ ДІЙ ВІЙСЬК В УМОВАХ АТО

А.М. Дончак, к.психол.н.

Науково-дослідний центр Збройних Сил України "Державний океанаріум"

Сучасні умови ведення збройної боротьби та можливості сучасного озброєння, впровадження нових різноманітних форм та способів ведення бойових дій в особливий період, вимагають перегляду питань організації бойових дій, особливо дій командного складу для прийняття ефективних військових рішень.

У своїй діяльності людина постійно приймає рішення, як один з необхідних моментів вольової дії та засобів його виконання, вольова дія припускає попереднє усвідомлення цілі та засобів дії, мислене вироблення дії, передаючи фактичну дію, мислене обміркування основ, говорячи за або проти його виконання. Події на сході України від особистості військовослужбовців, вимагає унікальної здатності здійснювати вибір, усвідомлюючи ряд вимог, у край складних умовах. До таких умов відносяться висока відповідальність вибору, необхідність врахування важко порівнянних факторів, неясних, неструктурованих альтернатив, в ситуаціях високої невизначеності, при значних емоційних навантаженнях на психіку, в умовах дефіциту часу і прогнозу можливих наслідків. Вивчення особистості, що виконує поставлені бойові завдання, приймаючи рішення у бойових умовах та нестабільності обстановки, спрямовуючої свою активність на самореалізацію, самоактуалізацію – потребує вивчення, визначені питання прямо впливають на організацію бойових дій командирами від відділення до військ вищої ланки.

Актуальність дослідження визначається об'єктивною необхідністю вирішення сумісності Збройних Сил України з питань організації бойових дій та їх психологічного супроводження, з відповідними силами держав – членів НАТО, з урахуванням інтеграції досвіду застосування військ в АТО і участі у заходах міжнародного військового співробітництва.

ПОДОЛАННЯ НЕКОНТРОЛЬОВАНОГО ІРРАЦІОНАЛЬНОГО СТРАХУ В БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Т.А. Кобзар

Науково-дослідний центр ЗС України "Державний океанаріум"

Ірраціональний страх – внутрішній стан тривоги, який зумовлений явищем панічної атаки та відчувається, як загроза реального або передбачуваного лиха. Одночасно, він є захисним механізмом, що рятує людину від смертельної небезпеки і допомагає їй вижити. Доведено, що в такому стані, у людини микається інстинкт самозбереження та необхідність побороти свій страх.

Кожна людина має свою індивідуальну межу психічної напруги. В ході її розвитку, пробуджуються такі схильності, як сховатися, ухилитися, втекти від небезпеки.

Позбавитися страху можливо. Для цього існує багато методик, інструкцій, порад. Для кожної окремої ситуації необхідно знайти свої способи їх вирішення. Потрібно знайти причину страху, визначити його, знайти бажання подолати його. Для переборювання страху необхідно сформувати сильний, стійкий та міцний морально-психологічний стереотип, що характеризує стійкість, силу поглядів. Для військовослужбовців, перш за все, це формування стійкої мотивації, що ґрунтується на любові до Батьківщини, справедливості, перемоги над ворогом, почутті обов'язку, мотиві бойового товариства.

Для управління страхом, необхідно навчитися розпізнавати його основні симптоми і застосовувати прийоми екстреної психологічної саморегуляції. Це можуть бути: психотерапія, методика аутотренінгу, дихальні вправи, релаксація, метод "баражування", демонстрації та інші.

Важливо пам'ятати, що подолати страх можливо тільки активними і свідомими діями, особливо роблячи те, чого боїшся. Часто це найшвидший і ефективний спосіб позбутися своїх страхів.

БОЙОВИЙ СТРЕС, ВПЛИВ, НАСЛІДКИ ТА ПОДОЛАННЯ

Т.А. Кобзар, С.В. Мазовська

Науково-дослідний центр ЗС України "Державний океанаріум"

Як відомо, бойовий стрес – це процес мобілізації всіх наявних можливостей організму, імунної, захисної, нервової, психічної систем військовослужбовця для подолання загрозової для його життя ситуації.

У переважній більшості військовослужбовців, які беруть довготривалу участь у веденні бойових дій, з'являються та закріплюються нові поведінкові навички і стереотипи, які не характерні для існування людини в мирному середовищі. Серед них, насамперед, виділяються тривожна настороженість, гіперактивація уваги на зовнішні чинники подразнення, сприйняття навколишнього середовища, як ворожого оточення, готовність до імпульсивного захисту на загрозовий стимул у вигляді агресії і фізичного знищення джерела загрози, звуження емоційного діапазону, здатність до моментальної повної мобілізації сил тощо.

Нажаль, в ході ведення операції Об'єднаних сил, в Україні сформувався чіткий дисбаланс поміж результатами діагностики стану бойового стресу військовослужбовців та методами зцілення постраждалих в бік першої складової.

З метою гарантованого подолання наслідків бойового стресу, поряд з психічною адаптацією, тобто підтриманням психічного гомеостазу, необхідна постійна взаємодія постраждалого зі своїм комфортним оточуючим соціумом, насамперед спільністю родового і сімейно-спорідненого типів.

ТЕРМОДИНАМІЧНА МОДЕЛЬ КОРЕКЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНИХ СТАНІВ

М.М. Потьомкін, д.т.н, с.н.с.

Центральний науково-дослідний інститут ЗС України

Загальновідомо, що участь у бойових діях чинить значний стресовий вплив на психіку людини. При цьому, виходячи з того, що „психологія” в перекладі з давньогрецької – це „знання про душу” („наука про психіку”), фактично такий вплив здійснюється на об’єкт, природа якого і понині є предметом дискусій різних наукових шкіл та релігій.

Не досягнуто нині і повного розуміння механізмів психологічного впливу на поведінку людини. Існує декілька теорій, на основі яких психологія вивчає емоційні стани людини та методи їх корекції, однак дослідження в цій галузі здебільшого залишаються емпіричними.

Одним із етапів вирішення проблеми психологічної корекції емоційних станів, зумовлених участю в бойових діях, може бути розроблення моделі реакції об’єкта на стресові навантаження.

Однак, з огляду на недостатній розвиток психологічної науки, під час розроблення такої моделі доцільно виходити з більш загальних наукових дисциплін, зокрема скористатись підходами термодинаміки відкритих систем стосовно дисипативних систем – нерівноважних відкритих систем, які функціонують в режимі самоорганізації.

Тоді модель діяльності мозку розглядається як процес збудження відповідних нейрокластерів, а психологічна корекція передбачає мотивовану заміну збудження нейрокластерів однієї групи збудженням нейрокластерів іншої.

Як приклад практичної реалізації цієї моделі може розглядатись відома технологія "вікон Овертона", яка шляхом поетапного коригування суспільної думки може забезпечувати радикальну зміну ставлення людини до подій або явищ.

СПЕЦІАЛІЗОВАНІ ФОРМИ ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРА БЕЗПЕКИ

Н.Ю. Лавриненко, к.ф.-м.н., доц.

Воєнно-дипломатична академія ім. Є. Березняка

Зважаючи на сучасну геополітичну обстановку та бажання нашої держави приєднатися до Північноатлантичного Альянсу, дедалі більше можна переконалися в тому, що розвиток Української держави неможливий без докорінного інституційного реформування її сектора безпеки і оборони. Також вимоги нового стандарту вищої освіти та нової освітньої моделі військово-професійної підготовки майбутніх магістрів військового управління в міжнародних відносинах (МВУМВ) актуалізували необхідність подальшого конструювання інноваційних спеціалізованих форм їхньої індивідуально-психологічної підготовки (ПП), що пов’язано з формуванням змістовної сфери суб’єктів освітньої діяльності.

У доповіді подано результати тестового використання опитувальника SDS, що є прогресивним інструментарієм на сучасному етапі ПП майбутніх МВУМВ, які діятимуть в екстремальних умовах. Опитувальник SDS дає змогу провести психологічну оцінку (індивідуальну та групову) як кандидатів на навчання і майбутніх МВУМВ (для визначення ступеня їх відповідності обраному фаху, скорегувати прагнення, надати рекомендації), так і особистості в різних сферах її життя та використовувати його результати під час консультації з питань кадрового менеджменту. Також опитувальник SDS маючи достатнє теоретичне підґрунтя засвідчив своє реальне практичне значення для формування у майбутніх МВУМВ індивідуально-психологічної компетентності супремального рівня. Отже, його використання є доцільним під час ПП майбутніх фахівців сектора безпеки і оборони.